

ANALYSIS OF THE INSTITUTIONAL ARRANGEMENT FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION IN GEORGIA

Copyright © 2026 the Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: February 19, 2026
Published: March 11, 2026
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC21012026-7

Nika Tsotsoria

PhD Student at Ivane Javakhishvili
Tbilisi State University
<https://orcid.org/0009-0004-6254-9864>
Email: nika.tsotsoria4371@eab.tsu.edu.ge

ABSTRACT

Research Objective: The objective of this study is to provide a comprehensive analysis of the institutional arrangement for environmental protection in Georgia. It examines the organizational and legal framework, the roles and responsibilities of central and local authorities, inter-agency coordination mechanisms, and the alignment of national environmental governance with European integration standards. Given Georgia's ecological diversity, growing environmental challenges, and commitment to EU directives, understanding the effectiveness of institutional arrangements is crucial for sustainable development and policy-making.

Methodological Approach: This research employs a normative-legal and institutional analysis methodology. Primary sources include legislation, government regulations, policy documents, strategic plans, and international guidelines (including EU *acquis*). The study evaluates institutional interactions, decision-making processes, enforcement mechanisms, and public participation, integrating both qualitative and comparative approaches to assess the system's efficiency and capacity for reform.

Main Results and Implications: The findings indicate that while Georgia's institutional framework for environmental protection has improved significantly over the past decade, challenges remain. Key weaknesses include limited inter-agency coordination, insufficient monitoring and enforcement capacity, and low levels of public engagement. The study highlights areas where reforms and policy adjustments are needed to strengthen institutional effectiveness. These insights are relevant for policymakers, environmental authorities, and international partners supporting Georgia's environmental governance and sustainable development goals.

Key words: Environmental protection; Institutional arrangement; Green economy; Green policy; Sustainable development.

REFERENCES:

1. Aladashvili, G. (2025). Waste Oils: Systemic Management Experience and Georgia's Challenges. *The New Economist*, №4, pp. 63–73. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/04-2025-63-73-%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98.pdf>
2. Aladashvili, G. (2024). Plastic Use in the Focus of Political Decisions. *The New Economist*, №4 (19), 2024. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/04-2024-18-25.pdf>
3. Aladashvili, G. (2022). Aspects of Improving Waste Management in the European Union. *The New Economist / ახალი ეკონომისტი*, Vol. 17, Issue 2, 76–84. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/76-84.pdf>
4. Abesadze, R. (2014). *Economic Development*. P. Gugushvili Institute Publishing, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Tbilisi, p. 60.
5. Buachidze, N., Dzebisashvili, N., Gurguliani, I., & Chikviladze, K. (2023). *Circular economy of Georgia*.

In Circular Economy: Recent Trends in Global Perspective. IDEAS RePEc. https://ideas.repec.org/h/spr/sprchp/978-981-16-0913-8_12.html

6. Ellen MacArthur Foundation. (2021). Circular economy in waste management. <https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview>

7. Gurguliani, I. (2025). Waste management and circular economy issues in Georgia. United Nations Economic Commission for Europe. https://unece.org/sites/default/files/2021-11/5_2_ENG_waste%20policy-georgia.pdf

8. Gvelesiani, R., Gogorishvili, I., Erkomaishvili, G., Lekashvili, E., Khurtsia, L., & Gaprindashvili, G. (2022). Economic Policy: Book II. Tbilisi: Ivane Javakhsishvili Tbilisi State University Press. https://www.tsu.ge/assets/media/files/48/nashromebi/Ekonomikuri-Politika_II.pdf

9. Japaridze, O. (2025). Challenges and Opportunities for Sustainable Development of Mountain Tourism in Georgia. The New Economist, № 4, 89–94. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/04-2025-89-94-%E1%83%AF%E1%83%90%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%AB%E1%83%94.pdf>

10. Karchava, L., & Kutsaladze, E. (2020). Tourism as One of the Priority Directions in Georgia. The New Economist / ახალი ეკონომისტი, № 3 (58), 45–51. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/Eko-3-2020-45-51.pdf>

11. Karchava, L., Nanuashvili, I., Zoidze, G., & Veshapidze, S. (2025). Georgia's Strategic Role in Eurasian Transport and Digital Logistics Transformation. The New Economist, 20(2), 40-53.

12. Karchava, L., Veshapidze, S., & Tsikelashvili, S. (2025). Georgia's Perspective in the Context of Developing Economic Relations between China and the European Union. The New Economist, 20(1), 8-23.

13. Karchava, L., Chiabrishvili, K., Goroshidze, G., Mgeladze, L., & Veshapidze, S. (2026). Indicators of effective use of the rich experience of academic staff. The New Economist, 20(4), 21-35.

14. Veshapidze, S., & Karchava, L. (2022). Contradictions of Globalization under the COVID-19 Pandemic. Bull. Georg. Natl. Acad. Sci, 16(4), 152-157.

15. Khutsishvili, T., & Lomidze, N. (2022). Circular economy and resource efficiency in Georgian municipalities. Georgian Economic Review, 14(2), 101–118.

16. Kvashilava, G. (2025). The Origin and Develop-

ment of Agriculture – The First Economic Revolution. The New Economist, № 1 (76), 60–70. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/01-2025-%E1%83%99%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%90-60-70.pdf>

17. Moniava, T. (2020). Conclusions regarding legal forms of compensation for environmental damage in forest exploitation. The New Economist, № 1–2 (Vol. 15). <https://neweconomist.com.ge/media/documents/%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%90-2.pdf>

18. Okrotsvaridze, L., & Okrotsvaridze, A. (2021). Ecology – “World Through a Small Window”. The New Economist / ახალი ეკონომისტი, Vol. 16, Issue 3 (3–4), 62–63. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/Okrocvaridze.pdf>

19. Okrotsvaridze, L. (2021). The Modern Vision of Agritourism / აგროტურიზმის თანამედროვე ხედვა. The New Economist / ახალი ეკონომისტი, Vol. 16, Issue 1, 60–84. <https://neweconomist.com.ge/journal/article/the-modern-vision-of-agritourismagroturiz-mis-tanamedrove-khedva-1623168565/>

20. Otarashvili, A. (2025). Regional problems of agricultural development and economic policy measures for their resolution. The New Economist, 20(4), 103–109. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/04-2025-103-109-%E1%83%9D%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98.pdf>

21. Pavliashvili, S. (2023). Waste Management and Extended Producer Responsibility in Georgia. Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia. <https://www.mepa.gov.ge/En/News/Details/21302>

22. Pavliashvili, S. (2024). Symposium: Waste Management and Circular Economy. Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia. Retrieved from: <https://www.mepa.gov.ge/Ge/News/Details/22903>

23. Pavliashvili, S., & Gubeladze, D. (2020). Agroecological agriculture and organic agricultural activities. The New Economist / ახალი ეკონომისტი, №3 (58), 15–21. https://neweconomist.com.ge/media/documents/Eko-3-2020-15-21P_G.pdf

24. Tskhakaia, K. (2024). Biodegradable waste management in Georgia: Opportunities and challenges.

Environmental and Climate Technologies, 28(1), 556–565. <https://sciendo.com/de/article/10.2478/rtuect-2024-0043>

25. Tsotsoria, N. (2025). Economic policy of waste management and utilization in Georgia. The New Economist, 20(4), 95–102. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/04-2025-95-102-%E1%83%AC%E1%83%9D%E1%83%AC%E1%83%9D%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%90.pdf>

26. Veshapidze, S., Otinashvili, R., Gvarutsidze, A., Abuselidze, G., & Zoidze, G. (2022). Modern technologies to overcome the challenges of globalization. Entrepreneurship, 10(2), 22-32. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/19-33.pdf>

27. Veshapidze, S., Kereselidze, L., & Tsirdava, N. (2024). Decarbonization of energy and challenges of sustainable development of Georgia.

28. Zarnadze, G. (2023). The Aspects of Implementing Eco-Innovations in Business. The New Economist, №1 (68), 2023, 26–33. <https://neweconomist.com.ge/media/documents/01-2023-26-33-%E1%83%96%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%AB%E1%83%94.pdf>

29. Zhgenti, N. (2024). Economic Policy of Environmental Protection Facing Modern Challenges. The New Economist, №1 (19), 2024 <https://neweconomist.com.ge/media/documents/11.pdf>

30. European Environment Agency. (2020). Circular

economy and waste management in Europe. <https://www.eea.europa.eu/themes/waste>

31. European Environment Agency. (2021). Waste management in Europe – Trends and indicators. <https://www.eea.europa.eu/themes/waste>

32. Georgian Ministry of Environmental Protection. (2022). Waste management system in Georgia. <https://waste.mepa.gov.ge/Methodology/Index>

33. Matsne.gov.ge. (2025). Georgia – Waste Management Code. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2676416>

34. Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia (MEPA). (2024). A New Project aimed at Waste Management in Georgia. <https://mepa.gov.ge/En/News/Details/21654>

35. UNDP. (2022). Municipal waste management in Georgia. <https://www.undp.org/georgia/publications/municipal-waste-management>

36. World Bank. (2020). Georgia: Municipal waste management modernization. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P160215>

37. OECD. (2020). Municipal waste management indicators. <https://www.oecd.org/environment/waste/>

38. European Investment Bank. (2021). Financing waste management projects in Eastern Europe and Caucasus. <https://www.eib.org/en/projects/sectors/environment/waste-management/index.htm>

საქართველოს გარემოს დაცვის უზრუნველყოფის ინსტიტუციური მოწყობის ანალიზი

ნიკა წონორია

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის დოქტორანტი
ელ. ფოსტა: nika.tsotsoria4371@eab.tsu.edu.ge

აბსტრაქტი

კვლევის მიზანი: კვლევის ძირითადი მიზანია საქართველოს გარემოს დაცვის ინსტიტუციური მოწყობის ანალიზი. კვლევა ეხება ორგანიზაციულ და სამართლებრივ ჩარჩოს, ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების როლებსა და პასუხისმგებლობებს, უწყებებს შორის კოორდინაციის მექანიზმებს და ეროვნული გარემოსდაცვითი მართვის შესაბამისობას ევროკავშირის ინტეგრაციის სტანდარტებთან. საქართველოს ეკოლოგიური მრავალფეროვნება, მზარდი გარემოსდაცვითი გამოწვევები და ევროკავშირის დირექტივების განხორციელების ვალდებულება ქმნის აუცილებლობას ინსტიტუციური მოწყობის ეფექტიანობის შესწავლისა მდგრადი განვითარების და პოლიტიკის ფორმირების მიზნით.

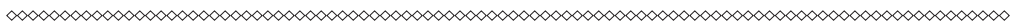
მეთოდოლოგიური მიდგომა: კვლევა ეფუძნება ნორმატიულ-სამართლებრივ და ინსტიტუციურ ანალიზს. ძირითადი ნყარობია: კანონმდებლობა, სახელმწიფო რეგულაციები, პოლიტიკის დოკუმენტები,

სტრატეგიული გეგმები და საერთაშორისო რეკომენდაციები. კვლევა აფასებს ინსტიტუციური ურთიერთქმედების პროცესებს, გადაწყვეტილების მიღების მექანიზმებს, განხორციელების შესაძლებლობებს და საზოგადოების ჩართულობას, ინტეგრირებულია როგორც ხარისხობრივი, ისე შედარებითი მიდგომები სისტემის ეფექტიანობისა და რეფორმების შესაძლებლობების შესაფასებლად.

ძირითადი შედეგები და გამოყენება: ანალიზის შედეგები აჩვენებს, რომ საქართველოს გარემოს დაცვის ინსტიტუციური ჩარჩო ბოლო ათწლეულის განმავლობაში მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა, თუმცა სირთულეები კვლავ რჩება. მთავარ პრობლემებს წარმოადგენს უწყებებს შორის შეზღუდული კოორდინაცია, მონიტორინგისა და აღსრულების შესაძლებლობების არასაკმარისი დონე, ასევე საზოგადოების დაბალი ჩართულობა. კვლევა გამოყოფს მიმართულებებს, სადაც საჭიროა რეფორმები და პოლიტიკის ცვლილებები ინსტიტუციური ეფექტიანობის გასაძლიერებლად. ეს ინფორმაცია მნიშვნელოვანია პოლიტიკის შემქმნელებისთვის, გარემოსდაცვითი უწყებებისთვის და საერთაშორისო პარტნიორებისთვის, რომლებიც მხარს უჭერენ საქართველოს გარემოსდაცვით მართვას და მდგრადი განვითარების მიზნებს.

საკვანძო სიტყვები: გარემოს დაცვა, ინსტიტუციური მონყობა, მწვანე ეკონომიკა, მწვანე პოლიტიკა, მდგრადი განვითარება.

შესავალი

ოცდამეერთე საუკუნეში ნებისმიერი სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის ერთ-ერთი მთავარი საკითხი გარემოს დაცვის პრობლემა გახლავთ. დღეისათვის, მთელს მსოფლიოში შეიმჩნევა გარემოს დამაბინძურებელი ფაქტორების მატება. გარემოსდაცვითი პოლიტიკა მოიაზრებს ზრუნვას და მიზნების შემუშავებას, რომელიც ემსახურება გარემოს ხარისხის გაუმჯობესებას და მის შენარჩუნებას. ამით ის ცდილობს ბუნებრივი რესურსების დაზოგვას, რომ გაუმჯობესდეს ადამიანის ცხოვრების წესი ქალაქებში მდგრადი განვითარების დანერგვით. კაცობრიობის გადაარჩენისთვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს გარემოს დაცვის პრობლემების გადაჭრას.

არ არსებობს გარემოს დაცვის პოლიტიკის კონკრეტული ცნება, იგი სივრცობრივსა და ბიოლოგიურ ასპექტებს გულისხმობს. იგი იმ ყველა ღონისძიებას გულისხმობს, რომელიც ადამიანის და აგრეთვე ბუნების სასიცოცხლო შენარჩუნებას და გარემოს დაზიანებების აღმოფხვრას ისახავს მიზნად. გარემოს დაცვის პოლიტიკა - მოიცავს იმ ღონისძიებებს, რომლების მიზანია ადამიანის და ბუნების სასიცოცხლო საფუძვლების ერთიანობაში შენარჩუნება და გარემოს დაზიანებების აღმოფხვრა (Gvelesiani, 2022).

ბუნებასა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობა კომპლექსური და მუდმივად დინამიური პროცესია, სადაც ადამიანის საქმიანობის შედეგად გარემოს მდგომარეობაზე უარყოფითი ზეგავლენა მუდმივად მატულობს. ეკოლოგიური პრობლემები, როგორცაა ჰაერის დაბინძურება, ნარჩენების დაგროვება და ბიომრავალფეროვნების

დაკარგვა, ხაზს უსვამენ გარემოს დაცვის ინსტიტუციური მექანიზმების განვითარების მნიშვნელობას ჯანსაღი და მდგრადი საზოგადოებისთვის (Okrotsvaridze,2021).

ადამიანის საქმიანობის პირველი სისტემური ორგანიზება გარემოს რესურსებზე - აგრარული რევოლუცია - წარმოადგენს ნიმუშს, თუ როგორ წარმოიქმნებოდა ადრეული ინსტიტუციური ჩარჩოები ბუნებრივ რესურსთა მართვისთვის. ისტორიული გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ რესურსების ეფექტური გამოყენება, ტექნოლოგიების განვითარება და მართვის წესების დამკვიდრება უკვე პირველ ეკონომიკურ რევოლუციაში აისახა, რაც დღესდღეობით გარემოს დაცვის პოლიტიკასა და ინსტიტუციურ მონყობაზე შესაბამისი პარალელის შექმნის საშუალებას გვაძლევს (Kvashilava, 2025).

გარემოს დაცვის ინსტიტუტების მონყობის უმნიშვნელოვანესი ამოცანა გახლავთ სოციალურ-ეკონომიკური აქტივობებით გამონვეული გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან არიდება და არსებული უარყოფითი ზემოქმედების შემცირება სასურველ დონემდე. აგრეთვე, გარემოს მდგომარეობის გაუმჯობესება, რაც, რა თქმა უნდა, გრძელვადიან პერიოდში ხელს შეუწყობს მომავალი თაობების ჯანსაღ და სრულყოფილ გარემოში ცხოვრებას.

ტყის ექსპლუატაციის პროცესმა საქართველოში გამოავლინა, რომ ბუნებრივი რესურსების შემცირება და ეკოლოგიური ზიანის მატება პირდაპირ უკავშირდება არამდგრად მართვასა და გაუმართავ მარეგულირებელ ჩარჩოს. ასეთი პრაქტიკა ხაზს უსვამს გარემოს დაცვის ინსტიტუციური

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

პოლიტიკის მნიშვნელობას, რომელიც თითქოს ავადდებულებს სახელმწიფოს ეფექტურად დაგეგმოს, ზედამხედველობდეს და შეასრულოს ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნების პოლიტიკა, რათა შემცირდეს მრავალი ფედერალური და ლოკალური ეკოლოგიური პრობლემები (Moniava, 2020).

ძალიან მნიშვნელოვანია საქართველოში ინსტიტუციური ჩარჩოს განხილვა გარემოს დაცვის პოლიტიკის შესახებ. პირველ რიგში, განვიხილოთ ინსტიტუციური მოწყობის არსი. ინსტიტუციური მოწყობა - არის ფორმალური და არაფორმალური თანამშრომლობის სტრუქტურები, რომლებიც მხარს უჭერენ და აკავშირებენ საჯარო და კერძო ინსტიტუტებს ან ორგანიზაციებს, რათა დაეხმარონ მათ მანდატის შესრულებას და რომლებიც გამოიყენება სამართლებრივი, ორგანიზაციული და პროდუქტიული ჩარჩოების შესაქმნელად.

მთავარი მიზანი გარემოსდაცვითი პოლიტიკისა გახლავთ ქვეყნის დაბალანსებული და მდგრადი განვითარება. იმისათვის, რომ საქართველოში გადაიჭრას ერთიანი გარემოსდაცვითი საკითხები, რომლებიც გახლავთ: ჰაერის დაბინძურების შემცირება, ნარჩენების მართვის ორგანიზება, წყლის დაბინძურების შემცირება, მისი ხარისხის საკითხების გადანყვება, ბიომრავალფეროვნებისა და ტყის რესურსების დაცვა, შავი ზღვის სანაპიროს მოწყობა და სხვა, ამისთვის საჭიროა გარემოსდაცვითი ასპექტების ინტეგრირება და სამინისტროებს შორის თანამშრომლობა. უამრავი მკვლევარი ადასტურებს, რომ გარემოსდაცვითი პოლიტიკა არის ყველა ქვეყნისთვის უმნიშვნელოვანესი საკითხი.

უმნიშვნელოვანესია მწვანე ეკონომიკის განხილვა, რომელიც გარემოსდაცვითი პოლიტიკის მთავარი ნაწილია. მწვანე ეკონომიკა - არის ადამიანების ცხოვრების დონის, აგრეთვე სოციალური თანასწორობის ამაღლება იმ ეკოლოგიური რისკების და ეკოლოგიური დეფიციტის პირობებში. ასევე, შეიძლება ითქვას, რომ მწვანე ეკონომიკამ თავის თავზე აიღო ეკონომიკის, ეკოლოგიის, სოციალური პოლიტიკის განვითარება (Abesadze, 2014).

ამასთან, უნდა ითქვას ისიც, რომ მწვანე პოლიტიკის თეორიის თანახმად, ადამიანის და ბუნების სხვადასხვა შვილთა კეთილდღეობა და სიცოცხლე დედამიწაზე უმთავრესი ღირებულებაა. გარემოს დაცვისა და ეკოლოგიური უსაფრთხოების ძირითადი საკითხები მჭიდრო კავშირშია სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური მეცნიერებების სფეროებთან.

გარემოს დაცვის ეკონომიკური პოლიტიკის საზღვარგარეთული გამოცდილება

XXI საუკუნეში გარემოს დაცვის პოლიტიკის წარმატება დამოკიდებულია როგორც სასრულად ფუნქციონირებელ ინსტიტუციურ ჩარჩოზე, ისე ეკონომიკური, სოციალური და ტექნოლოგიური ფაქტორების ინტეგრაციაზე. თანამედროვე გამოწვევების პირობებში, ეფექტური პოლიტიკის შემუშავება მოითხოვს მწვანე ეკონომიკის, ცირკულარული ეკონომიკის პრინციპებისა და საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკის გამოყენებას (Buachidze et al., 2023).

საერთაშორისო გამოცდილება მნიშვნელოვან საყრდენად შეიძლება იქცეს საქართველოსთვის გარემოს დაცვის პოლიტიკის ეფექტურობის გაუმჯობესების მიმართულებით. სხვადასხვა ქვეყნების მაგალითები აჩვენებს, რომ წარმატებული გარემოსდაცვითი პოლიტიკა ეფუძნება ძლიერ ინსტიტუციურ ჩარჩოს, ეფექტურ საკანონმდებლო ბაზას, საზოგადოების ჩართულობასა და ტექნოლოგიების აქტიურ გამოყენებას.

შვეიცარია გამოირჩევა ძლიერი ინსტიტუციური სისტემით, სადაც ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლებები კოორდინირებულად მართავენ ნარჩენების, წყლისა და ენერჯის რესურსებს. ქვეყნის პოლიტიკა განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ცირკულარული ეკონომიკის დანერგვას, ნარჩენების მინიმალური ზაციას და მოსახლეობის გარემოსდაცვით განათლებას (European Environment Agency, 2020).

ესტონეთი ცნობილია თავისი სამედიცინო და ეკოლოგიური მონაცემების მონიტორინგის ციფრულ სისტემებზე, რაც საშუალებას აძლევს სწრაფ რეაგირებას გარემოსდაცვით საკითხებზე. ესტონეთის მაგალითი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის, რადგან ტექნოლოგიებისა და მონაცემთა მართვის ეფექტურობა ხელს უწყობს პოლიტიკის გამჭვირვალობას და მჭიდრო კონტროლს (OECD, 2020).

გერმანია თავის მხრივ გამოირჩევა მწვანე ეკონომიკისა და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების აქტიური დანერგვით, რაც უზრუნველყოფს ნარჩენების მართვის ეფექტურობას, წყლის რესურსების დაცვას და კლიმატური ცვლილებების შემცირებას (World Bank, 2020).

თურქეთი და საფრანგეთი აჩვენებენ, რომ ინსტიტუციური კოორდინაცია და ნარჩენების მართვის მრავალმხრივი მოდელები სხვადასხვა

ქვეყნისთვის წარმატების საწინდარია. ამ ქვეყნებში დამტკიცებული პოლიტიკა აერთიანებს საკანონმდებლო ჩარჩოს, საზოგადოებრივი ჩართულობას და კერძო სექტორის აქტიურ მონაწილეობას, რაც არის ეფექტური გარემოს დაცვის პოლიტიკის მთავარი ფაქტორები.

გარემოს დაცვის ხელშეწყობი ეკონომიკური პოლიტიკა საქართველოში

საქართველოში გარემოს დაცვის პოლიტიკის ეფექტურობის შესწავლას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ინსტიტუციური მოწყობის დეტალურ ანალიზს, რადგან ინსტიტუციური ჩარჩო განსაზღვრავს, როგორ ემსახურება პოლიტიკა რეალურად გარემოსდაცვით მიზნებს. ინსტიტუციური მოწყობა მოიცავს ცენტრალურ და ადგილობრივ ხელისუფლებებს, სპეციალიზებულ სააგენტოებს, გარემოსდაცვით კომპანიებს და არასამთავრობო სექტორს, რომლებიც ქმნიან თანამშრომლობის ქსელს გარემოს დაცვის პოლიტიკის სამოქმედო გეგმების ეფექტური განხორციელებისთვის.

საქართველოს გარემოსდაცვის ინსტიტუციური სისტემა ბოლო წლებში მნიშვნელოვანი პროგრესით ხასიათდება. ცენტრალური ორგანოები, როგორებიცაა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო და გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის სააგენტო, ახორციელებენ პოლიტიკის, რეგულირების და მონიტორინგის ფუნქციებს. ადგილობრივ დონეზე მერიები და რეგიონული სამმართველოები აქტიურად მონაწილეობენ ჰაერის, წყლის, ნარჩენების და ბიომრავალფეროვნების რესურსების მართვაში (Georgian Ministry of Environmental Protection, 2022). ქვეყნის მასშტაბით მოქმედებს უწყებათაშორისი კომისია, რომელიც კოორდინაციას უწევს სხვადასხვა სამინისტროსა და სააგენტოს პროექტებს, რაც უზრუნველყოფს რესურსების ოპტიმალურ გადანაწილებას და პროექტების ეფექტურ განხორციელებას.

საქართველოს გარემოსდაცვის ინსტიტუციური მოწყობა და პოლიტიკის ფორმირება, სხვა სფეროებთან ერთად, აუცილებლად უნდა ითვალისწინებდეს მდგრად განვითარებას — მაგალითად, ტურიზმის სექტორში არსებულ გამოწვევებს და შესაძლებლობებს: არასაკმარისი ცოდნა, არასრულყოფილი ინფრასტრუქტურა და გარემოსდაცვითი პრობლემები წარმოადგენს მნიშვნელოვან დაბრკოლებებს, რაც ხაზს უსვამს სახელმწიფოსა და ადგილობრივი ხელისუფლების ინსტიტუციური

ჩართულობის აუცილებლობას ამ პროცესებში (Japaridze, 2025).

საქართველოს გარემოსდაცვითი მმართველობის ინსტიტუციური მოწყობა ეტაპობრივად ევროინტეგრაციის მოთხოვნებთან დაახლოების პროცესში ვითარდება, განსაკუთრებით ნარჩენი ზეთების მართვის სფეროში. სისტემაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, შესაბამისი მარეგულირებელი ჩარჩო და მწარმოებლის გაფართოებული პასუხისმგებლობის მექანიზმები. თუმცა, პრაქტიკაში კვლავ იკვეთება განხორციელების პრობლემები, მათ შორის მონიტორინგის სირთულეები, აღდგენა-გადამუშავების ინფრასტრუქტურის შეზღუდულობა და ინსტიტუციურ სუბიექტებს შორის კოორდინაციის ნაკლებობა. შესაბამისად, ინსტიტუციური შესაძლებლობების გაძლიერება და აღსრულების მექანიზმების დახვეწა წარმოადგენს გარემოს დაცვის ეფექტიანი სისტემის ფორმირების მნიშვნელოვან წინაპირობას (Aladashvili, 2025).

გარდა ამისა, ინსტიტუციური მოწყობა საქართველოში უნდა ასახავდეს ეკოლოგიური, სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკის ინტეგრირებულ მიდგომას, რაც უზრუნველყოფს ჰაერის დაბინძურების შემცირებას, წყლის რესურსების ხარისხის გაუმჯობესებას, ტყის და ბიომრავალფეროვნების დაცვას, ნარჩენების მართვას და შავი ზღვის სანაპიროს შენარჩუნებას (Ellen MacArthur Foundation, 2021).

საქართველოს გარემოს დაცვის პოლიტიკის წარმატება განპირობებულია სამართლებრივი ჩარჩოს, ინსტიტუციური სტრუქტურის, საზოგადოების ჩართულობის და თანამედროვე ტექნოლოგიების ერთობლივი გამოყენებით. სამომავლოდ მნიშვნელოვანია შექმნას სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს მონაცემთა მართვას, დარღვევების კონტროლს და საერთაშორისო გამოცდილების ადაპტაციას, რაც საშუალებას მისცემს საქართველოში ეფექტურად დაიცვან გარემოსდაცვითი ინტერესები და ხელშეწყონ მდგრადი განვითარება.

საქართველოს გარემოს დაცვის პოლიტიკის შეფასება ეფუძნება როგორც ნაციონალურ, ისე საერთაშორისო მაჩვენებლებს, რომლებიც გვაძლევს საშუალებას გავიგოთ, რამდენად ეფექტურად იმართება გარემოსდაცვითი პროცესები ქვეყანაში. ეროვნული მაჩვენებლები მოიცავს ჰაერის ხარისხს, წყლის რესურსების მდგომარეობას, ნარჩენების მართვას, ბიომრავალფეროვნებასა და ტყის რესურსების გამოყენებას, ხოლო საერთაშორისო

შეფასებები ადარებს საქართველოს შედეგებს OECD-ის ქვეყნებსა და ევროკავშირის წევრ ქვეყნებს (Tsotsoria, 2025).

ჰაერის ხარისხი და გარემოსდაცვითი მარჯვენაღებები

დღესდღეობით, მსოფლიოში იყენებენ ჰაერის ხარისხის ინდექსს (AQI) და PM2.5 ჰაერის დაბინძურება მსოფლიოში. საერთაშორისო მონაცემების მიხედვით, თბილისში PM2.5 ნაწილაკების საშუალო წლიური კონცენტრაცია 2025 წელს $16.3 \mu\text{g}/\text{m}^3$ იყო, რაც მეტია მსოფლიო ჯანმრთელობის ორგანიზაციის (WHO) რეკომენდებულ დონეზე $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ -თან შედარებით (Geostat, 2025);. ჰაერის დაბინძურების ძირითადი წყაროებია ტრანსპორტი, ინდუსტრიული წარმოება და ურბანული გათბობა. MEPA-ს მიერ განხორციელებული პროექტები, როგორცაა ჰაერის ხარისხის მონიტორინგის სისტემა, თანდათანობით აუმჯობესებს მონაცემების სიზუსტეს (MEPA, 2024).

დაბინძურების მხრივ, მსოფლიოში ყველაზე დაბინძურებული ქალაქი 2023 წელს იყო ბეგუსარაი (ინდოეთი), დღესდღეობით კი ველაზე დაბინძურებული ქალაქი მსოფლიოში გახლავთ კინშასა (კონგოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დედაქალაქი იხ. გრაფიკი).

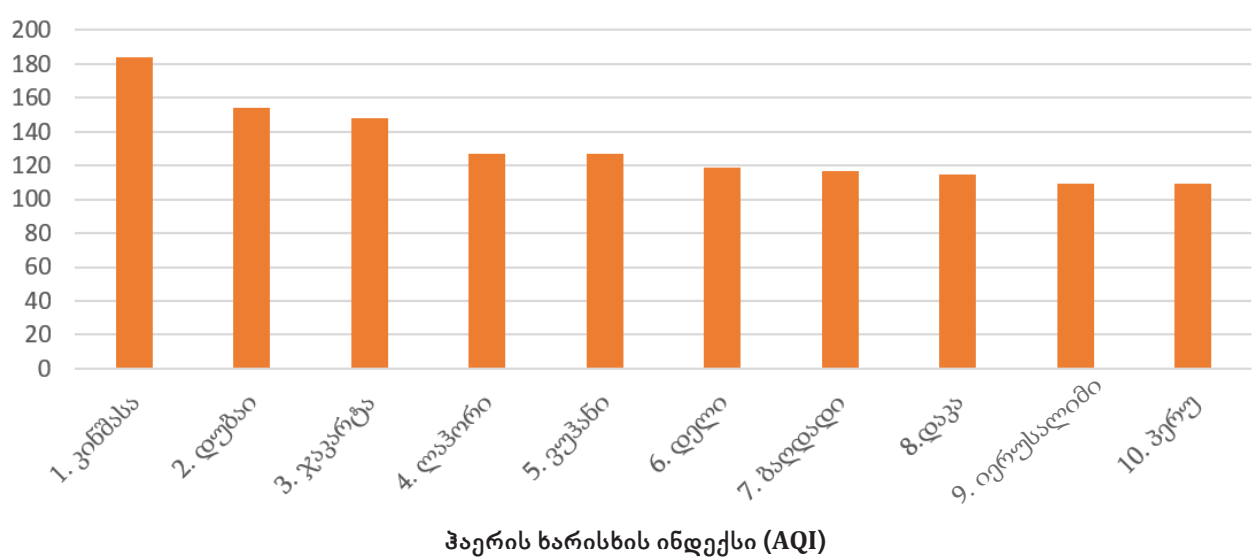
საქართველოს მასშტაბით, წყლის ხარისხის მონიტორინგი მიმდინარეობს როგორც კომერციულ, ისე მუნიციპალურ წყლის სისტემებში. მონაცემები აჩვენებს, რომ რამდენიმე მდინარის წყალი, განსაკუთრებით მდინარე მტკვრის ქვედა ნაპირები, აწყდება მინიმალური ეკოლოგიური სტანდარტების დაცვას. წყლის ხარისხის გაუმჯობესებისათვის

აუცილებელია როგორც სამუშაოების ეფექტური კოორდინაცია სამინისტროს დონეზე, ასევე კერძო სექტორის ჩართულობა.

მუნიციპალური ნარჩენების წარმოება საქართველოში 2022 წელს საშუალოდ 402 კგ ადამიანს/წლიურად შეადგინა, რაც ნარჩენებია Geostat-ის მონაცემებში პლასტიკის მოხმარება მსოფლიოში სწრაფად გაიზარდა, განსაკუთრებით ერთჯერადი გამოყენების პროდუქტებში, რაც მნიშვნელოვან გარემოსდაცვით და კლიმატურ პრობლემებს ქმნის; გადაირიცხება ნარჩენების დაგროვება ნაგავსაყრელებზე, ზრდის ნახშირორჟანგის გამონაბოლქვს და იწვევს ბიომრავალფეროვნების და ადამიანის ჯანმრთელობის საფრთხეს. ეფექტური პოლიტიკის უზრუნველყოფა მოითხოვს მკაცრად განსაზღვრული ინსტიტუციური და მარეგულირებელი ჩარჩოს, ფინანსური მხარდაჭერას და ტექნოლოგიურ განვითარებას (Aladashvili, 2024).

ბიომრავალფეროვნების დაცვის მიმართულეებით საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკა აერთიანებს ტყის რესურსების მართვას, ეროვნული პარკების დაცვას და იშვიათი სახეობების მონიტორინგს. სტატისტიკური მონაცემები მიუთითებს, რომ 2022-2023 წლებში ტყის განადგურება შემცირდა 0.8%-ით, რაც ნაწილობრივ განპირობებულია გარემოსდაცვითი პროექტების და საჯარო ინფორმაციის გაზრდილი ხელმისაწვდომობით (Khutsishvili & Lomidze, 2022).

ევროპული კავშირის მაგალითმა აჩვენა, რომ ეფექტიანი ნარჩენების მართვა უნდა იყოს კოორდინირებული თავისივე გარემოსდაცვით საქმიანობის პროგრამებთან და მოიცავს ყველა დაინტერესებული მხარის ჩართულობასა და მარე-

გულირებელი ჩარჩოს დემოკრატიულ პრინციპებზე დაყრდნობით. ეს გამოცდილება მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის ნარჩენების მართვის ინსტიტუციური მოწყობის გაძლიერების მიმართულებით, რადგან შესაბამისი პოლიტიკის განხორციელება მოითხოვს არა მხოლოდ კანონის არსებობას, არამედ განხორციელების ეფექტიან მონიტორინგსა და სტრატეგიული გეგმების შეჯერებას შორის (Aladashvili, 2022).

ეს მონაცემები აჩვენებს, რომ მიუხედავად პროგრესისა, საქართველოს გარემოს დაცვის პოლიტიკა კვლავ საჭიროებს ინსტიტუციური კოორდინაციის გაძლიერებას; ცირკულარული ეკონომიკის ინტეგრაციას ყველა მუნიციპალიტეტში; საზოგადოებისა და კერძო სექტორის ჩართულობის გაზრდას და ასევე სჭიროებს ჰაერის, წყლის და ნარჩენების მართვის მონიტორინგის სისტემის განვითარებას (OECD, 2020).

საქართველოს გარემოს დაცვის პოლიტიკის შემუშავებისთვის რჩევები და რეკომენდაციები

საქართველოს გარემოს დაცვის პოლიტიკის ეფექტური განვითარება XXI საუკუნის პირობებში მოითხოვს ინსტიტუციური, ეკონომიკური, სოციალური და ტექნოლოგიური სტრატეგიების ერთიან გამოყენებას. წინამდებარე ანალიზისა და საერთაშორისო გამოცდილების საფუძველზე გამოყოფილია რამდენიმე ძირითადი რეკომენდაცია.

საქართველოსთვის უმთავრესი გამოწვევა რჩება უწყებებს შორის კოორდინაციის ნაკლებობა, რაც ხელს უშლის სამუშაოების ეფექტურ განხორციელებას (MEPA, 2024;). რეკომენდებულია: უწყებათაშორისი კომისიის გაძლიერება, რომელიც აკონტროლებს ჰაერის, წყლის, ნარჩენების და ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის განხორციელებას და ასევე ინსტიტუციური შესაძლებლობების ამაღლება რეგიონებში, ადგილობრივი მმართველობის ჩართულობით.

დასავლეთის ქვეყნების გამოცდილება აჩვენებს, რომ ცირკულარული ეკონომიკის მიღება მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ნარჩენების შემცირებაში და რესურსების ეფექტურ გამოყენებაში. საქართველოში რეკომენდებულია: ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების დანესებული სისტემა (Tskhakaia, 2024); ნარჩენების სრული ტრანსპორტირება და გადამუშავება ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებში; მწვანე ბიზნეს-ინიციატივების მხარდაჭერა ფინანსური სტიმულებით (World Bank, 2020).

საზოგადოების განათლება და ცნობიერების ამაღლება ერთ-ერთ მთავარ ფაქტორად რჩება ნარმატებული გარემოს დაცვის პოლიტიკისთვის.

აუცილებელია ეკოლოგიური კამპანიები სკოლებში, უნივერსიტეტებში და საჯარო სივრცეებში; ასევე ადგილობრივ მოსახლეობასთან კონსულტაციები, რათა გაიზარდოს მათი ჩართულობა ნარჩენების მართვასა და დაცულ ტერიტორიებში და საჯარო ანგარიშგება გარემოს დაცვის შედეგების შესახებ.

გამოყენებული ტექნოლოგიები, როგორცია სენსორები ჰაერის ხარისხისთვის, წყლის მონიტორინგის მოწყობილობები და ციფრული პლატფორმები, უზრუნველყოფს რეალურ დროში მონაცემების მიღებას და სწრაფ რეაგირებას (OECD, 2020). საჭიროა ეროვნული მონაცემთა ბაზის შექმნა გარემოს დაცვის ყველა სფეროში, ასევე რეგიონული მონაცემთა ცენტრების განვითარება, რათა რეგიონებში უფრო ზუსტი ინფორმაცია იყოს ხელმისაწვდომი.

საქართველოს პოლიტიკა უნდა იყოს EU acquis-თან, OECD და UNECE სტანდარტებთან შესაბამისობაში, რაც უზრუნველყოფს მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულებას (European Environment Agency, 2020). რეკომენდებულია ეროვნული კანონმდებლობის მუდმივი შესწავლა და რეგულაციების განახლება საერთაშორისო გამოცდილების მიხედვით; ასევე უცხოური პრაქტიკის ადაპტაცია ადგილობრივი პირობებისთვის, განსაკუთრებით ნარჩენების მართვის, ცირკულარული ეკონომიკის და ენერგოეფექტური გადაწყვეტილებების სფეროში.

ასევე მნიშვნელოვანია, რომ აგროეკოლოგიური სოფლის მეურნეობა და ორგანული სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა მნიშვნელოვან დადებით გავლენას ახდენს გარემოზე და ბუნებრივი რესურსების მდგრად გამოყენებაზე, რადგან იგი ამცირებს ქიმიური სასუქების და პესტიციდების გამოყენებას, ხელს უწყობს ნიადაგის, წყლის და ბიომრავალფეროვნების დაცვის პროცესებს და ქმნის პირობებს გარემოსდაცვითად სუფთა პროდუქციის წარმოებისთვის. ეს მიდგომები გამოხატავს გარემოს დაცვის ინსტიტუციური პოლიტიკის მნიშვნელოვან კომპონენტს სოფლის განვითარების კონტექსტში, სადაც სახელმწიფოს მონაწილეობა, რეგულაცია და მხარდაჭერა არის მნიშვნელოვანი (Pavliashvili, & Gubeladze, 2020).

ეკონომიკის განვითარების დაწინაურება ნარმოადგენს მნიშვნელოვან კომპონენტს მდგრადი ეკონომიკური და

გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ფარგლებში, რადგან მათი გამოყენება არა მხოლოდ ამცირებს გარემოზე ზემოქმედებას, არამედ ხელს უწყობს ტექნოლოგიური და ფინანსური ეფექტიანობის ზრდას, რაც ინსტიტუციური მომზადების აუცილებლობას უსვამს ხაზს. ეს გარემოსდაცვითი ინიციატივები მოითხოვს შესაბამის ინსტიტუციურ და მარეგულირებელ ჩარჩოს ფორმირებას, რათა მას ბიზნესის დონეზე ფართო გამოყენება მოჰყვეს (Zarnadze, 2023).

ეს რეკომენდაციები უზრუნველყოფს განსაკუთრებულ ყურადღებას ინსტიტუციურ კოორდინაციაზე, საზოგადოების ჩართულობაზე, ტექნოლოგიების გამოყენებასა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაზე. მათი განხორციელება ხელს შეუწყობს საქართველოს მწვანე ეკონომიკის განვითარებას, გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების უზრუნველყოფას და მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევას.

დასკვნა

საქართველოს გარემოს დაცვის პოლიტიკის ეფექტურობა დამოკიდებულია რამდენიმე მნიშვნელოვანი კომპონენტის თანმიმდევრულ და ერთმანეთთან დაკავშირებულ მართვაზე. ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი არის ინსტიტუციური მოწყობა, რომელიც უზრუნველყოფს უწყებებს შორის კოორდინაციას, რესურსების ოპტიმალურ განაწილებას და ეროვნული პოლიტიკის შესაბამისობას საერთაშორისო სტანდარტებთან. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო წლებში განხორციელდა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები ნარჩენების მართვის, ჰაერის ხარისხის მონიტორინგისა და ბიომრავალფეროვნების დაცვის მიმართულებით, კვლავ რჩება გამოწვევები, რომლებიც მოითხოვს დამატებით ტექნოლოგიური

ინვესტიციების, ფინანსური მხარდაჭერისა და ადამიანის რესურსების გაძლიერებას (Zhgenti, 2024).

გარდა ამისა, აღსანიშნავია, რომ საზოგადოებისა და კერძო სექტორის ჩართულობა უმნიშვნელოვანესია მდგრადი პოლიტიკის აღსრულებისთვის. მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება, სასწავლო და საინფორმაციო პროგრამების დანერგვა, ეკოლოგიური კამპანიები სკოლებსა და უნივერსიტეტებში, ასევე კერძო ინვესტიციების მოზიდვა გარემოსდაცვით პროექტებში უზრუნველყოფს, რომ პოლიტიკა რეალურად მოემსახუროს ქვეყნის ეკოლოგიურ უსაფრთხოებას.

საერთო ჯამში, საქართველოსთვის უმთავრესი გამოწვევები რჩება ინსტიტუციური კოორდინაციის გაძლიერება, მონაცემთა მართვის ტექნოლოგიების დახვეწა, ცირკულარული ეკონომიკის ეფექტური დანერგვა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობა. აღნიშნული ღონისძიებების თანმიმდევრული განხორციელება საშუალებას მისცემს ქვეყანას არა მხოლოდ წარმატებით მართოს ჰაერის, წყლის, ნარჩენების და ბიომრავალფეროვნების გამოწვევები, არამედ უზრუნველყოს მწვანე ეკონომიკის განვითარების პროცესი, მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულება და ეკოლოგიური უსაფრთხოების მაღალი დონე მომავალი თაობებისთვის.

საქართველოს გარემოს დაცვის პოლიტიკა XXI საუკუნის გამოწვევების პირობებში აუცილებლად უნდა ეყრდნობოდეს ინსტიტუციურ, ტექნოლოგიურ, სოციალურ და საერთაშორისო სტანდარტებზე დაფუძნებულ მიდგომებს, რაც უზრუნველყოფს მდგრად, ეფექტურ და ინიციატიურ გარემოსდაცვით სისტემას მთელი ქვეყნის მასშტაბით.